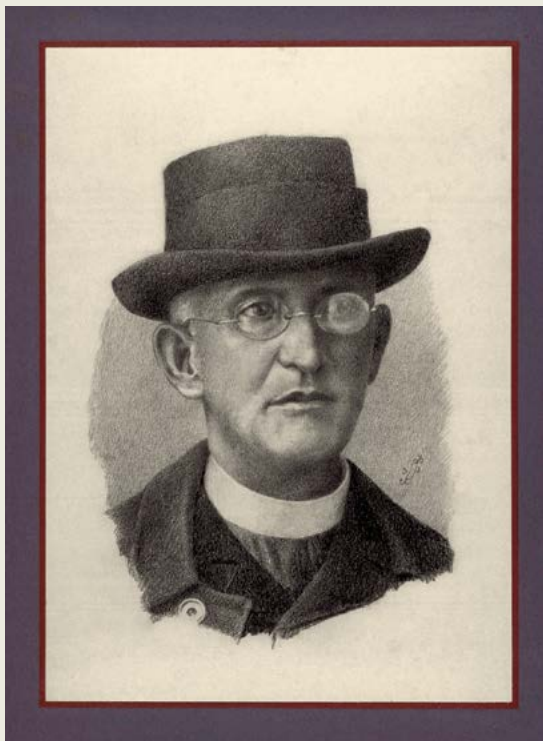

Josip Lavtižar

(1851–1943)

Letos mineva natanko 170 let od rojstva vsestransko aktivnega Josipa Lavtižarja, katerega ime se v današnjem slovenskem prostoru zdi morda kar prezrto. Mnogi ga morda poznajo le v vlogi rateškega župnika, a njegova zapuščina močno presega okvire duhovniškega delovanja.

Portret Josipa
Lavtižarja
Saša Šantel
Vir dlib.si

Slovenski biografski leksikon ga med drugim šteje med Slovence, "ki so največ in najdlje potovali". V potopisih, ki jih zaznamuje mirno, epično pripovedovanje, prevladuje subjektivnost; iz potopisov po slovanskem svetu veje topli dih slovanskega navdušenja. Lavtižarjeve objave lahko najdemo v številnih revijah, kot so *Novice*, *Planinski vestnik*, *Dom in svet*, itd., v katerih opisuje potovanja znotraj in zunaj habsburške monarhije; zapise s poti so objavljali tudi avstrijski časopisi kot *Kriegszeitung*, v katerem je na primer poročal o obisku Jeruzalema.

Kot zgodovinar se je ukvarjal z zgodovino zvonov in radovljiške dekanije, o čemer pričajo knjižne izdaje. Na njegove izsledke se je pri lastnem ustvarjanju skliceval denimo znani časnikar in zgodovinar Peter Radics (1836–1912).

Lavtižarjevo delovanje je segalo še na glasbeno področje, komponiral je zborovske pesmi, maše, spevoigre in operete. Kot lahko beremo v koroškem *Kärtner Zeitung*, so njegova dela izvajali v cerkvah onstran Karavank.

Ob vsem napisanem je malo manj znano dejstvo, da je bil povezan tudi s planinstvom. Na lep način je (po)skrbel za ponesrečene gornike, za kar mu je bilo celo v osrednjem dunajskem časopisu izrečena javna zahvala. Slednje in vse prej omenjene dejavnosti samo še potrjujejo misel, da je njegov sloves segal precej zunaj meja rateške župnije.

V času službovanja v Ratečah od leta 1896 dalje je skrbel tudi za tamkajšnje planinske poti. V dopisu z naslovom *Otvoritev poti k Nadiži v krasni dolini Planici*, objavljenem v *Planinskem vestniku*, lahko beremo o njegovi precej aktivni vlogi. Neznani avtor je pisal o številnih obiskovalcih slovesnosti, ki so občudovali razglede na Jalovec in Ponce. Z odprtjem poti je postal dostopen izvir Save Dolinke v romantični Planici in avtor si želi, da ga večkrat obišejo domačini in tujci. Dopis se izpoje v zahvali tamkajšnjemu župniku: "Bila je lepa slavnost, polna navdušenja za našo prekrasno domovino. Hvala in slava prav vsem, ko so jo kakorkoli poveljali! Zlasti pa bodi zahvaljen dični gosp. župnik Lavtižar, ki je razodel divno lepoto naše Planice in olahkotil pot vanjo in do izvirka Nadiže, Save Dolinke!"¹

Na koncu omenjene doline je bilo slabo leto kasneje spet slovesno. Odprt je bil dom v Tamarju, kar je v številnih časopisih tistega časa kar precej odmevalo. Slovesnosti so se udeležili mnogi znani člani takratnega Slovenskega planinskega društva, kot so dr. Bleiweis vitez Trsteniški, deželni poslanec Višnikar, deželni sodni svetnik Andolšek, ter več "letoviščnikov" iz Kranjske Gore in Podkorena. Med obiskovalci je bilo po poročanju prav tako neznanega pisca *Lai-bacher Zeitung* najti celo obiskovalce iz Egipta in takratnega Petrograda. Tamkajšnjemu župniku je bilo v novici namenjene kar nekaj hvale, tudi v povezavi z zvenenjem zvona iz leta 1521, za katerega je bil odgovoren Lavtižar.

Omenjena slovesnost je odmevala tudi v časopisu *Slovenec*, kjer je neznani pisec slavil prečastitega Lavtižarja, češ da gre za "pospeševalca slovenske turističke", in se mu iskreno in pristrčno zahvalil za neprecenljiv trud. "G. župnik Lavtižar je največ pripomogel, da

¹ Društvene vesti, Izlet v Planico, *Planinski vestnik*, 25. 9. 1899, št. 9, str. 147.

se je mogla staviti ta prepotrebna kočica, katero bo radovljiška podružnica drugo leto precej povečala in založila s provijan- tom (hrano – op. av.).”²

Najbolj izčrpno je o tej slovesnosti poročal *Slovenski narod* v novici o odprtju "zavetišča v Planici in izletu Slovenskega društva". Domači župnik je turiste toplo sprejel, maše pa pod milim nebom zaradi dežja ni mogel darovati: "Ker pa so baš takrat rosile zadnje kaplje dežja, opravil je daritev v novi kočici in se je ista precej ta dan izkazala kot imenitno zavetišče."³ Na srečo se je po opravljenih slovesnostih vreme razjasnilo in okoli sto udeležencev se je precej zabavalo: "To je bilo vrvenje! Izpod vsake smreke prihajale so po dežji cele trume; ti so hiteli k slapu, oni podpisovat se v kočico, tretji k pevcem ali h godbi, zopet drugi pisali so strastno po mizah razglednice, ki jih je založila radovljiška podružnica. [...] Posamezne gruče pa so strme občudovale z daljnogledi skalnate vrhove v po dežju očiščenem zraku in v popoldanskem solncu se lesketa- jočih gora. Vmes je ubrano pel blejski pevski zbor, in nastopi- li so tudi radovljiški pevci."⁴

Lavtižarjev pogled na odprtje kočice v Tamarju je *Planinski vestnik* objavil mesec dni po slovesnosti. Uvodni opis kraja in njegovih prebivalcev je na prvi pogled nekoliko presenetljiv, a če poznamo popotniške izkušnje in svetovljanstvo avtorja, postane zapis razumljivejši. Za lažjo predstavljenost zapi- sanega naj ga v celoti navedemo: "Na visokem Gorenjskem, kjer je vodna meja med Savo in Dravo, stoji 868 metrov nad morsk gladino precej zanemarjena slovenska vas Rateče, ki broji 130 hišnih števil. Kraj ima svojo župnijo in občino ter blizu 1000 duš. Ljudstvo je rod živinorejcev in pastirjev, dokaj nedostopno napredku, nezaupno vsaki novejši ideji, dr- žeče se starih podedovanih dobrih in slabih navad, kratko: nekaka posebnost v kulturnem oziru glede običajev, noše in govorjenja. Dobro je za take ljudi, ki se za same lepe bese- de ne zmenijo veliko, da jih predrami včasih kak večji naval iz vsakdanjega življenja ter jim da nekoliko več pojma o na- rodni zavesti. Kako so torej gledali in se čutili, ko je prišlo 3. septembra letošnjega leta v mirno vas toliko število sloven- skih izletnikov."⁵ Sledil je kratek zapis o slovesnosti na koncu doline Tamar, v zaključku se je Lavtižar posvetil udeležem- cem, pri čemer je bil do domačinov spet neizprosno: "Tudi rateški pastirji so imeli ta dan praznično obleko, katere ni- majo ves čas svojega bivanja v planinah, ter strmeč gledali, kaj vse to pomeni."⁶

Sledi številnih prizadevnih posameznikov na planinskem področju v preteklosti, med katere zagotovo sodi tudi zgo- dovinar, potopisec, glasbenik in duhovnik Josip Lavtižar, so danes ne le vidne, ampak tudi pomembne, saj sodobnim gor- nikom omogočajo lažji dostop in obisk gora. To je zagotovo dovolj velik razlog za obuditev spomina na njihove prispevke in hkrati tudi na za danes nepredstavljuje okolščine njihove- ga delovanja. Samo tako obstoječa stvarnost ne bo (p)ostala samoumevna, trud in prizadevnost posameznikov v prete- klosti pa ne pozabljena. ○

² N. A. Dnevne novice, *Slovenec*, 4. 9. 1899, št. 202.

³ N. A. Otvoritev zavetišča v Planici in izlet »Slovenskega planin- skega društva«, *Slovenski narod*, 5. 9. 1899, št. 203.

⁴ Prav tam.

⁵ Lavtižar, Planica, *Planinski vestnik*, 25. 10. 1899, št.10, str. 157.

⁶ Lavtižar, Planica, *Planinski vestnik*, 25. 10. 1899, št.10, str. 158.

PERNATON®

**Za masažo
pred in po športu.**

Dare Alič

alpinist in gorski reševalec

»Imam odlične izkušnje s PERNATONOM. Uporabljam gel in kapsule ter jih priporočam tudi vam.«

